

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

231. An de causa dotis principaliter, & non incidenter intentata, possit iudex Ecclesiasticus inter laicos cognoscere? Et quid, quando dos in testamento relicta est puellae pauperi? Ex part. 1. tract. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

causa iusta, vel sine sufficienti examine causæ, erit illa dispositio, & extractio illicita, & peccaminosa, quia fieret moralis violentia Religioni, & quia exponeretur novitius graui periculo Religionis defendendæ, vt optimè notat Rebellius *1. part. lib. 5. quest. 15. in fine*, & Molina *tom. 4. tract. 4. disput. 51. conclus. 1. §. secunda verò pars*, non tamen incurritur excommunicatio in Concilio Tridentino imposita ipso facto iis, qui quouis modo sine iusta causa impediunt Religionis ingressum, nisi persona, quæ sic impeditur, sit fœmina: quia Concilium loquitur dumtaxat de impediendis fœminis, quæ excommunicatio, cum sit pœna, non est extendenda ad personas masculinas, vt *num. 7. diximus*, imò affirmat Rebellius allegatus, & optimè, teneri Prælatos Religionis ex officio, prædictos novitios in eo casu defendere, quantum licitè poterint. Caueant igitur ex dictis, iudices laici non se introrittere in tali casu, nisi vis illata novitio sit manifesta, & iudices Ecclesiastici non ad simplicem querelam parentum, sed causa sufficienti examinata prius, & probata, novitios extrahant in loco tertio pro eorum voluntate cognoscenda.

5. Quoad secundum punctum, sic asserit Genuensis in *praxi Archiepiscop. Romæ* impressa anno 1609. apud Iacobum Mascardum *cap. 15.* Sed an iudex secularis possit se introrittere & sequestrare puellam in loco tuto ad finem tollendi violentias? Et veritas, est quodd si matrimonium est iam contractum, & mouetur questio super eo ex aliqua causa, cum questio sit merè spiritualis, non potest iudex laicus aliquo modo se introrittere *d. cap. tuam*, & sic procedit *cap. cum locum*, si verò non est contractum matrimonium, nec pendet lis coram Ecclesiastico, poterit iudex laicus ex officio sequestrare puellam, ne illi inferatur violentia, cum Republicæ interfit scandala, & violentias tolli. *e. Textus est in l. prima C. de nupt. vbi notab. Bald.* Benè verum est, quod postquam iudex laicus sequestrauerit puellam, poterit etiam Episcopus, ad quem spectat concedere licentiam contrahendi, ponere eam in alio loco, & explorare eius voluntatem: Nam ad ipsum præcipuè pertinet prouidere, ne matrimonia sint coacta, vt supra dixi, & aliàs non cõcedere licentiã contrahendi.

Verum ego obseruo, quod supradicta verba non inueniuntur impressa in vltima editione dictæ praxis directæ ad Cardinalem Bisciam, & edita Romæ apud eundem Mascardum anno 1630.

6. Vnde ex his apparet, primam sententiam Genuensis non placuisse postea censoribus Romanis & quidem hanc potestatem in tali casu, non solum Episcopo, sed etiam iudici laico competere, tradit Emanuel Themudo in *decisionibus Obysponensibus tom. 2. decis. 238. num. 1.* vbi sic ait: Hæc causa deducta fuit in iudicium, Vicarius Generalis dubitare cepit, quid in causa agere deberet, cui respondi præ nimia inter me, & ipsum amicitia, quod quando timetur persuasio ad contrahendum, ipsam sequestrari posse puellam in domo tuta, & honesta etiam ex officio, quinimò etiam iudex secularis orphanorum, & multò melius Rex in hoc casu potest manus apponere, vt in effectu vulnerata iam causa euenit, & bona inuentariata; qui citat Conaruiam, Azeuedum, Auedanum, Riccium & alios.

7. Omnino tamen certum est, quod pendente lite super matrimonio, videlicet super electione viri inter concurrentes in vnam puellam, nè illi inferatur violentia, & eius consensus sit liber.

8. Itaque quod in tali casu potest Episcopus puellã sequestrare ad finem explorandi voluntatem, & locus tutus in hoc proposito decreto iudicis assignatus,

poterit esse, vel Monasterium, vel domus paterna cum matre, & patre, fratre, & aliis sororibus nubilibus, & cum hi aderint, non erit reponenda in Monasterio, vt tradit decisum per Rotam Grassis in vna de diuortis, sed si timeatur iniusta persuasio per dictos contanguineos, non erit ibi reponenda, vt in vna Romana decisum fuit coram Blanchetto 1565. Sed in hoc multum valebit Officium Iudicis, vt eam non reponat in loco suspecto.

9. Et si interuenerit casus, vt ad tollendam suspensionem coactionis, necesse sit extra Oppidum, vel Ciuitatem puellam extrahi, si turè id fieri potest, tunc communibus expensis, scilicet sponsi, & sponsæ, ipsa sponsa adducetur. Casus autem posset esse, si timeatur præsentia Principis, vel alicuius Potentis.

Et ita præter Doctores citatos tenet Ragucius in *Lucerna Parochi de matrimonio quest. 128.* Et in casu contingenti iudex Ecclesiasticus non deserat videre Gutierrez *de matrim. c. 27.* & secundum eius doctrinam se gerere.

RESOL. CCXXXI.

An de causa dotis principaliter, & non incidenter introrata possit iudex Ecclesiasticus inter laicos cognoscere? Et quid, quando dos in testamento relicta est puella pauperi? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 117. aliàs 116.

§. 1. **D**Octores pro negativa, & affirmatiua sententia vsque ad fatietatem adducit Cenedo in *canonicis questionibus. q. 37. per totam*, & Ceuallos *tract. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 13. per tot.* Ioan. de Heuia in *Curia Philippica p. 1. §. 1. num. 9.* & ipsi negatiuam sententiam sequuntur, quam vtiore existimat nouissimè Augustinus Barbosa in *suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 21. cap. 5. n. 3.* & Christoph. de Anguiano in *tr. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 13. n. 17.*

2. Sed, quidquid sit de hoc certum est, quòd quando dos in testamento relicta est puellæ pauperi, tunc non iudex secularis, sed iudex Ecclesiasticus erit competens contra laicum: etiam principaliter, & ad instantiam partis. Et ita docet Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 17. num. 10. in fine*, & in *Glossa littera C. Gutierrez pract. 99. lib. 1. q. 44. n. 10.* & *lib. 3. q. 29. n. 30. Cenedo n. 7. Ceuallos n. 4. vbi supra, & alij.*

RESOL. CCXXXII.

An principes, seu ministri laici possint statuere irritando aliqua iuramenta, qua in certis contractibus apponuntur, vt super matrimonio, decimis, & similibus? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 74. aliàs 73.

§. 1. **A**ffirmatiuè videtur respondendum: & ita in Lusitania iure regio noua *Recopil. l. 4. tit. 73.* irritantur omnia iuramenta, quæ in contractibus, & promissionibus apponuntur. Sed negatiua sententia profus sustinenda est: quia lex lata à Principe seculari nihil potest circa iuramentum, cum negotium merè spirituale sit, vt *supra*, de matrimonio, decimis, & similibus. Et præter Doctores, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. off. 2. num. 81.* docent hanc sententiam Duardus in *Bull. Can. lib. 2. can. 15. q. 19. num. 56.* & pius, & doctus Iurifconsultus Martha *de iuris. p. 4. centur. 1. cas. 72. num. 18.* qui contractum sententiam falsam vocat: & reuera est: & multos alios citat, quidquid sit de illa lege Lusitanicæ, quam conatur defendere Fagundez *de Precep. Eccles. tract. 1. lib. 3. cap. 7. num. 17.* vbi putat, Reges

Sup. hoc in Ref. præterita & lege doctrinam alterius Ref. eius annot.

Sup. hoc in Ref. præterita & lege doctrinam alterius Ref. eius annot.

Quoad hoc in Ref. præterita & infra in Ref. 116. §. 1. & 2. Sed restat de seq. & in fine alterius Ref. eorum annot.